

Pravilnik o načinu držanja životinja koje se koriste u eksperimentima*

Pravilnik je objavljen u "Službenom listu CG", br. 6/2019 od 30.1.2019. godine, a stupio je na snagu 7.2.2019.

* U ovaj pravilnik prenesene su odredbe čl. 1 do 19, čl. 22 do 25, čl. 30 do 33 i Prilog 1, 3, 4 i 8 Direktive 2010/63/EU o zaštiti životinja koje se upotrebljavaju za naučne svrhe.

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se način držanja životinja koje se koriste u eksperimentima (u daljem tekstu: eksperimentalne životinje), obilježavanje i način vođenja evidencije o obavljenim eksperimentima na životinjama.

Primjena

Član 2

Ovaj pravilnik primjenjuje se na:

- 1) životinje koje se koriste ili se namjeravaju koristiti u eksperimentima ili se uzgajaju sa namjenom da se njihovi organi ili tkiva koriste u naučne svrhe;
- 2) životinje iz tačke 1 ovog stava koje nijesu usmrćene, ponovno udomljene ili vraćene u odgovarajuće stanište ili sistem uzgoja;
- 3) životinje koje se koriste u eksperimentu kod kojih je uspješnim korišćenjem anestezije, analgezije ili drugih metoda izvršeno uklanjanje bola, patnje i trajnog oštećenja;
- 4) žive kičmenjake uključujući:
 - a) larvalne oblike koji se hrane samostalno, i
 - b) fetalne oblike sisara od zadnje trećine njihovog uobičajenog razvoja;
- 5) žive zglavkare;
- 6) životinje koje se koriste u eksperimentima i koje nijesu dostigle stadijum razvoja iz tačke 4 ovog stava, ukoliko je životinja živa nakon tog razvojnog stadijuma, a vjerovatno je da će uslijed sprovedenih postupaka osjećati bol, patnju ili trajno oštećenje nakon dostizanja tog razvojnog stadijuma.

Izuzeće od primjene

Član 3

Ovaj pravilnik ne primjenjuje se na:

- 1) neeksperimentalne poljoprivredne prakse;
- 2) neeksperimentalne kliničke veterinarske prakse;
- 3) veterinarska klinička ispitivanja potrebna za dobijanje dozvole za stavljanje u promet veterinarsko medicinskih proizvoda;
- 4) prakse koje se sprovode u svrhe/za potrebe priznatog uzgoja životinja;
- 5) prakse koje se prvenstveno sprovode za potrebe identifikacije životinja;
- 6) prakse za koje nije sigurno da izazivaju bol, patnju ili trajno oštećenje koje je jednako ili veće od onog izazvanog ubodom igle u skladu s dobrom veterinarskom praksom.

Značenje izraza

Član 4

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) **postupak** je bilo koja invazivna ili neinvazivna upotreba životinja u eksperimentalne ili druge naučne svrhe sa poznatim ili nepoznatim rezultatom, ili u obrazovne svrhe, koja životinji može prouzrokovati određeni nivo bola, patnje,

stresa ili trajnog oštećenja u jednakoj ili većoj mjeri od uboda igle izvedenog u skladu sa dobrom veterinarskom praksom i uključuje bilo koju aktivnost koja namjerno prouzrokuje ili može prouzrokovati rođenje ili izleganje životinje ili stvaranje i održavanje u životu genetski modifikovane životinjske linije u bilo kom od tih stanja, ali isključuje usmrćivanje životinja samo radi upotrebe njihovih organa i tkiva;

2) objekat je montažni objekat, postrojenje, zgrada, kompleks zgrada ili druge prostorije, uključujući i mjesto koje nije sasvim ograđeno ili natkriveno, pokretna postrojenja i objekte;

3) uzgajivač je fizičko ili pravno lice koje uzgaja odnosno drži životinje iz člana 6 stav 5 ovog pravilnika, radi njihovog korišćenja u eksperimentima ili za upotrebu njihovih tkiva ili organa u naučne ili obrazovne svrhe ili prvenstveno za tu namjenu uzgaja druge životinje, sa ili bez naknade;

4) dobavljač je fizičko ili pravno lice koje nabavlja životinje, radi njihovog korišćenja u eksperimentima ili za upotrebu njihovih tkiva ili organa u naučne svrhe, sa ili bez naknade;

5) korisnik je fizičko ili pravno lice koje koristi životinje u eksperimentima, sa ili bez naknade;

6) kavez je trajno fiksiran ili pokretni kontejner koji je najmanje sa jedne strane ograđen čvrstim zidom od rešetki ili žičane mreže, u kojem se drži ili prevozi jedna ili više životinja;

7) lice odgovorno za zaštitu dobrobiti životinja je stručno lice odgovorno za zaštitu dobrobiti eksperimentalnih životinja;

8) humani način lišavanja života je lišavanje životinja života uz izazivanje minimalne fizičke ili psihičke patnje.

Objekti za držanje eksperimentalnih životinja

Član 5

Eksperiment na životinjama se sprovodi u objektu korisnika, a ukoliko postoji naučno opravdanje, eksperiment se može sprovoditi van objekta.

Objekti uzgajivača, dobavljača i korisnika u kojima se drže eksperimentalne životinje treba da imaju instalacije i opremu koja odgovara vrsti životinja, a prostorije u tim objektima u kojima se sprovode eksperimenti treba da imaju i odgovarajuće instalacije i opremu, za sprovođenje eksperimenta.

Objekti iz stava 1 ovog člana treba da su izgrađeni i konstruisani na način da se obezbijedi da:

1) se eksperimenti obavljaju što je moguće efikasnije u cilju dobijanja što pouzdanijih rezultata, uz upotrebu minimalnog broja životinja i izazivanje najmanjeg nivoa bola, patnje, stresa ili trajnih povreda životinja;

2) sve životinje imaju smještaj, okruženje, hranu, vodu i brigu koja odgovara njihovim potrebama;

3) životinje mogu zadovoljiti svoje fiziološke i etološke potrebe, u najvećoj mogućoj mjeri;

4) se svakodnevno provjeravaju uslovi okruženja u kojima se životinje uzgajaju, drže ili koriste;

5) se mjere kojima se obezbjeđuje uklanjanje svakog otkrivenog nedostatka ili nepotrebnog bola, patnje, stresa ili trajnog oštećenja, sprovode što je prije moguće;

6) se prevoz životinja vrši u skladu sa propisom kojim je uređen prevoz životinja.

Objekti uzgajivača, dobavljača i korisnika u kojima se drže eksperimentalne životinje, pored uslova iz st. 2 i 3 ovog člana treba da ispunjavaju i uslove date u Prilogu 1.

Sprovođenje eksperimenata na životinjama

Član 6

Eksperimenti na životinjama sprovode se:

1) radi osnovnih istraživanja;

2) radi translacijskih ili primjenjenih istraživanja za:

a) zaštitu, prevenciju, dijagnostikovanje ili liječenje bolesti, slabog fizičkog i mentalnog zdravlja ili drugih nepravilnosti ili njihovih efekata kod ljudi, životinja ili biljaka;

b) ocjenu, otkrivanje, regulisanje ili izmjene fizioloških stanja kod ljudi, životinja ili biljaka; ili

c) zaštitu dobrobiti životinja i poboljšanje proizvodnih uslova za životinje iz uzgoja za poljoprivredne potrebe;

3) prilikom razvoja, proizvodnje ili ispitivanja kvaliteta, efikasnosti i sigurnosti lijeka, hrane i hrane za životinje i drugih materija ili proizvoda za jednu ili više namjena iz tačke 2 ovog stava;

4) radi zaštite prirodne sredine u interesu zdravlja ili zaštite dobrobiti ljudi i/ili životinja;

5) za istraživanja sa ciljem zaštite pojedinih vrsta životinja;

6) za visoko školsko obrazovanje ili osposobljavanje za sticanje, održavanje i unaprijeđenje stručnih vještina;

7) za forenzička istraživanja.

Eksperiment započinje pripremom životinje za korišćenje u eksperimentu, a završava se kada dalje posmatranje životinje nije potrebno za taj eksperiment.

Za eksperiment se mogu koristiti životinje samo ako ne postoji druga priznata metoda ili strategija za dobijanje očekivanih rezultata u kojoj se ne koriste žive životinje.

Prije početka sprovođenja eksperimenata bira se eksperiment u kojem će se koristiti:

1) najmanji broj životinja;

2) životinje sa što manjom sposobnošću osjećaja bola, patnje, stresa ili trajnog oštećenja;

- 3) postupci koji izazivaju najmanje bola, patnje, stresa ili trajnog oštećenja;
- 4) postupci za koje postoji najveća vjerovatnoća da će se postići naučno prihvatljivi rezultati.

Za eksperiment se koriste životinje koje se isključivo uzgajaju u objektima za uzgoj i nabavljaju isključivo iz objekata za uzgoj, odnosno objekata za snabdjevanje.

Za eksperiment pored životinja iz stava 5 ovog člana, mogu da se koriste i druge vrste životinja u skladu sa ovim pravilnikom.

Sprovođenje eksperimenta na životinjama vrši se u skladu sa Prilogom 2.

Obilježavanje životinja koje se koriste za eksperimente

Član 7

Psi, mačke ili primati (isključujući čovjeka) obilježavaju se najkasnije u doba odbijanja i to posebnom trajnom identifikacijskom oznakom na što bezbolniji način.

Ako se prije odbijanja pas, mačka ili primat (isključujući čovjeka) premještaju od jednog uzgajivača, dobavljača ili korisnika do drugog, a prethodno obilježavanje nije izvršeno iz opravdanih razloga, to lice treba da vodi evidenciju u kojoj se navode podaci o majci životinje dok ta životinja ne bude obilježena.

Uzgajivač, dobavljač ili korisnik koji primi neobilježenog odbijenog psa, mačku ili primata (isključujući čovjeka) tu životinju trajno obilježava, što je prije moguće i na što bezbolniji način, uz navođenje razloga zbog kojih životinja nije obilježena prije prijema.

Evidencija o obavljenim eksperimentima na životinjama

Član 8

Uzgajivači, dobavljači i korisnici koji sprovode eksperimente na životinjama vode evidenciju koja se čuva najmanje pet godina i koja sadrži podatke o:

- 1) ukupnom broju i vrsti životinja koje su uzgojene, dobijene, nabavljene, korišćene u eksperimentu, puštene ili ponovno udomljene;
- 2) porijeklu životinja, uključujući i podatak da li su uzgojene za korišćenje u eksperimentima;
- 3) datumima kad su životinje dobijene, nabavljene, puštene ili ponovno udomljene;
- 4) licu od koga su životinje dobijene;
- 5) primaocu životinja (ime i adresu);
- 6) broju i životinjskim vrstama koje su uginule ili su bile usmrćene u svakom objektu, a za životinje koje su uginule navodi se uzrok smrti ako je poznat; i
- 7) projektima u kojima se životinje koriste.

Pored podataka iz stava 1 ovog člana, evidencija o svakom psu, mački i primatu (isključujući čovjeka) sadrži sljedeće podatke:

- 1) identitet;
- 2) mjesto i datum rođenja, ako je dostupno;
- 3) da li je životinja uzgajana za korišćenje u eksperimentima; i
- 4) za primata (isključujući čovjeka), da li je potomak životinja uzgojenih u zatočeništvu.

Svaki pas, mačka i primat (isključujući čovjeka), treba da ima karton koji prati životinju sve dok se koristi za potrebe eksperimenta, koji se izdaje prilikom rođenja ili nakon rođenja, što je prije moguće i treba da sadrži sve relevantne reproduktivne, veterinarske i socijalne podatke o pojedinoj životinji i podatke o projektima u kojima je bila korišćena, a u slučaju ponovnog udomljavanja podaci o veterinarskoj zaštiti i socijalni podaci iz kartona se prilažu uz životinju.

Evidencija iz stava 2 ovog člana čuva se najmanje tri godine nakon smrti ili udomljavanja životinje.

Evidencija iz st. 1 i 2 ovog člana vodi se u pisanoj ili elektronskoj formi.

Prilozi

Član 9

Prilozi 1 i 2 čine sastavni dio ovog pravilnika.

Stupanje na snagu

Član 10

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 323-82/18-4

Podgorica, 25. januara 2019. godine

Ministar,
mr Milutin Simović, s.r.

NAPOMENA REDAKCIJE: *Priloge u PDF formatu možete preuzeti klikom na sledeći link:*

Prilog 1 (Objekti za držanje eksperimentalnih životinja)

Prilog 2 (Sprovođenje eksperimenta na životinjama)